Eduskunnan talousvaliokunta
To 26.1.2023

Viite: HE 320/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi

Energiakaupungit ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi

YLEISTÄ

Energiakaupungit kiittää lausuntopyynnöstä ja mahdollisuudesta tulla kuulluksi sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskien.

Energiakaupungit muistuttaa, että käynnissä olevan energiakriisin aiheuttaja on laitonta ja moraalitonta sotaa Ukrainassa käyvä Venäjä – eivät energiayhtiöt. Sähkömarkkinoiden epävakaus ja ajoittain korkeat hinnat ovat seurausta tarjonnan vähyydestä. Ennen nykyistä kriisiä sähkömarkkinat toimivat pääosin ennustettavasti ja vakaasti ja Suomessa sähkön hinta oli edullista sekä kaupunkien asukkaille että niiden elinvoimaa tukevalle teollisuudelle.

Energiakaupungit pitää siksi tärkeänä, että niin kutsuttujen ylisuurten voittojen leikkaamiseksi säädetty vero on väliaikainen ja rajautuu ajallisesti ennalta sovitulla tavalla. Vero tulee kohdistaa perustellusti vain niihin yhtiöihin, joiden tuotot ovat nousseet Venäjän sotatoimien aiheuttaman energiakriisin seurauksena.

Energiakaupungit pitää erityisen tärkeänä, että väliaikainen voittovero ei hidasta energiakriisin ylittämisen ja vihreän energiasiirtymän edistämisen kannalta välttämättömiä investointeja.

Energiakaupungit pitää hyvänä sitä, että aiemman lausuntokierroksen aikana esille nostetut kriittiset ongelmakohdat on osittain huomioitu nyt lausuntokierroksella olevassa hallituksen esityksessä. Tällaisia ovat esimerkiksi oman pääoman tuottoprosentin nostaminen viidestä kymmeneen ja konsernitilanteiden aiempaa parempi huomiointi.

LAUSUNTO

Energiakaupungit haluaa lausunnossaan kiinnittää huomion erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- EU-asetuksen ja lakiesityksen välinen epäsuhta
- Lain epätarkka kohdistuminen ja veron tuottoprosentin laskenta
- Väliaikaisen voittoveron vaikutukset tuotantoon ja investointikykyyn
- Väliaikainen voittovero on tulonsiirto kuntaomistajilta valtiolle

Energiakaupungit ry
Eteläranta 10
00130 Helsinki

Toiminnanjohtaja
Aku Aarva / +358 41 432 6510
aku.aarva@energiakaupungit.fi

www.energiakaupungit.fi
Y-tunnus: 3229140-4

EU-asetuksen ja lakiesityksen välinen epäsuhta

Uuden verolain taustalla pitäisi Energiakaupunkien ymmärryksen mukaan olla ensisijaisesti EU-asetus (EU) 2022/1854, jonka voimassaoloajaksi määriteltiin 1.12.2022-30.6.2023.

Energiakaupungit pitää väliaikaisen voittoveroja koskevan lainsäädännön taustalla olevaa EU-asetusta ongelmallisena ja heikosti valmisteltuna. Eri jäsenmaat implementoivat EU-asetuksen eri tavoin tai jättävät sen kokonaan huomiotta. Erityisen haastavaksi tilanteen tekee kilpailu Pohjoismaisten energiayhtiöiden ja sähköntuottajien välillä, kun esimerkiksi Ruotsissa tuottokattoa sovelletaan ilmeisesti vain EU-asetuksen velvoittaman voimassaoloajan verran ja sen tuotto-odotukset ovat moninkertaisesti matalammat kuin nyt lausuntokierroksella olevassa hallituksen esityksessä Suomen osalta ennakoidaan. Baltiassa esimerkiksi Viro ja Latvia eivät Energiakaupunkien ymmärryksen mukaan ole toimeenpanemassa tuottokattoa lainkaan.

Tämäkin asettaa energiayhtiöt eriarvoiseen asemaan eri maiden välillä ja jättää suomalaiset energiayhtiöt naapurimaita heikompaan kilpailuasemaan. Tällä on suoria vaikutuksia Suomen vetovoimaan uusiutuvan energian kansainvälisistä investoinneista kilpailtaessa ja energiaa markkinoilta ostavien kaupunkienergiayhtiöiden investointikykyyn lähitulevaisuudessa.

Yllä mainittuun liittyen Energiakaupungit esittää:

- Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisen voittoveron rajaamista koskemaan vain EU-asetuksen määrittämää aikaväliä.
- Mikäli voittovero halutaan kuitenkin säätää kestoltaan esityksen mukaiseksi, voittoverosta energiatuottajille aiheutuva ylimääräinen kustannus tulee olla vaikutuksiltaan yhtenevä samalla markkinalla toimivien naapurimaiden kilpailijoiden kanssa.

Lain epätarkka kohdistuminen ja veron tuottoprosentin laskenta

Energiakaupungit toistaa jo aiemmin esittämänsä kritiikin siitä, ettei lakiesitys huomioi riittävällä tavalla kaupunkienergiayhtiöiden pääomarakenteita ja taloudellista asemaa. Samanlaisessa kaupunkiympäristössä toimivien kuntaomisteisten energiayhtiöiden pääomarakenteet perustuvat muun muassa yhtiöittämisajankohtaan ja sen yhteydessä annettuun oman pääoman määrään, toimintahistorian aikana tehtyyn voittoon / tappioon sekä siihen, miten osingonjako on kohdistettu eriytetyssä tilinpäätöksessä liiketoiminnoille.

Energiakaupungit pitää ongelmallisena sitä, että yhtiön todellista pääoman tuottoastetta ei huomioida lakiesityksessä. Saman nostivat esille lukuisat muut aiempiin lausuntokierroksiin osallistuneet tahot (mm. Energiateollisuus, KKV).

Energiakaupungit huomauttaa myös, että yhtiön oma pääoma on lähtökohtaisesti heikko mittari väliaikaisen voittoveron laskentaan. Yllä kuvatusti oman pääoman muodostumiseen ja tuottoasteeseen vaikuttavat lukuisat tekijät:

- Yhtiöittämisajankohta ja sen yhteydessä annettu oman pääoman määrä
- Toimintahistoriassa tehty voitto / tappio
- Yhtiön yleinen pääomarakenne
- Kirjanpitotapojen eroavaisuudet (yhteistuotanto, omaisuuserien arvostukset jne.)
- Tuotantokapasiteetin ikärakenne ja tehdyt investoinnit

Energiakaupungit ei näe oman pääoman tuottoasteen ja lakiesityksessä kuvattujen niin kutsuttujen ylimääräisten voittoverojen välillä selvää yhteyttä. Tämän seurauksena Energiakaupungit arvioi, että oman pääoman käyttö veron perustana johtaa käytännössä sen epätasa-arvoiseen kohdistumiseen ja epäonnistuu tunnistamaan niin kutsutut energiakriisin aiheuttamat ylisuuret voitot edes välttävällä tarkkuudella.

Yllä mainittuun liittyen Energiakaupungit esittää:

- Mikäli veron tuottoprosentin laskenta perustuu lopullisessa laissa edelleen yhtiön pääomaan, laskennassa on huomioitava sekä yhtiön oma pääoma ja vieras pääoma, jotta eri pääomarakenteilla toimivia yhtiöitä kohdellaan tasapuolisesti.
- Lainsäätäjä etsii keinoja varmistaa, että väliaikainen voittovero kohdistuu sähkömarkkinoilla saatuihin niin kutsuttuihin ylisuuriin voittoihin. Yksi keino tähän on nostaa tuottorajaa, jotta vihreän siirtymän investointeihin ei kohdistu käsittämätöntä noin 50 prosentin marginaaliveroa.

Väliaikaisen voittoveron vaikutukset tuotantoon ja investointikykyyn

Energiakaupungit pitää kriittisen tärkeänä, että niin kutsuttuihin ylimääräisiin voittoihin kohdistuva vero jää todella väliaikaiseksi. Energiakaupungit arvioi, että väliaikaisella voittoverotuksella on suoria vaikutuksia kaupunkienergiayhtiöiden lyhyen aikavälin investointeihin, joilla on merkitystä paitsi käynnissä olevan energiakriisin ylittämiseen myös vihreän energiasiirtymän toteutumiseen. Mikäli laki on voimassa korkeintaan vuoden 2023, jäävät vaikutukset kuitenkin rajallisiksi.

Energiakaupungit arvioi, että ylimääräinen voittovero vaikuttaa välillisesti myös kaupunkienergiayhtiöille keskeisen kaukolämmön tuotantoon. Erityisesti yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon kannattavuuden edelleen heikentyminen ylimääräisen voittoveron seurauksena voi johtaa kaukolämmön kilpailukyvyn heikentymiseen, hinnankorotuspaineisiin tai sähköntuotannon vähenemiseen.

Laajemmassa mittakaavassa tällä olisi merkittävä vaikutus kaukolämmön kilpailukykyyn, jonka rapautuminen tulisi Energiakaupunkien tilaamaan ja Afry Management Consultingin laatiman *Kaukolämpö yhteiskunnan energiavirtojen tehokkaana hyödyntäjänä -selvityksen* mukaan pitkällä aikavälillä yhteiskunnalle huomattavan kalliiksi ja vähentäisi sähköntuotantoa merkittävästi.

Energiakaupungit toteaa lisäksi, että halvan sähkön jaksot ovat heikentäneet kaupunkienergiayhtiöiden mahdollisuutta hyödyntää CHP-tuotannon potentiaalia uusia tuotantoinvestointeja tehtäessä. Mikäli riskinä on tulevaisuudessa halvan sähkön jaksojen lisäksi kalliimpien sähkön jaksojen tuoton verottaminen energiayhtiöiltä pois, kohdistuvat uus- ja korvausinvestoinnit todennäköisemmin ainoastaan lämmön tuotantoon. Tällä voi olla huomattava vaikutus sähkön tehokapasiteettiin ja hintaan.

Yllä mainittuun liittyen Energiakaupungit esittää:

- Väliaikainen voittovero jää aidosti väliaikaiseksi eikä sen voimassaolon jatkamista tai pysyväksi muuttamista edistetä.

Hyvin epävakaassa ja ennakoimattomassa markkinatilanteessa tilannetta ei pidä pahentaa lainsäädännön kautta. Tarvitsemme merkittävän määrän investointeja kriisin pysyvästi ylittämiseksi, eikä markkinoille pidä antaa minkäänlaisia viitteitä lakiluonnoksen kaltaisten mekanismien lisäämisestä tai jatkamisesta. Näillä olisi merkittävä negatiivinen vaikutus yhtiöiden investointihaluihin ja siten energiakriisin ylittämiseen ja vihreän energiasiirtymän edistämiseen.

Väliaikainen voittovero on tulonsiirto kuntaomistajilta valtiolle

Kaupunkienergiayhtiöiden edustajana Energiakaupungit haluaa kiinnittää lainsäätäjän huomion väliaikaisen voittoveron aiheuttamaan tulonsiirtoon kuntaomistajilta valtiolle. Ylimääräinen voittovero heikentää kaupunkienergiayhtiöiden osingonmaksukykyä ja vaikuttaa siten kuntaomistajien taloudelliseen asemaan. Energiakaupungit kiinnittää lisäksi huomiota siihen,

että useat sen jäsenyhtiöistä ovat jo laskeneet sähkön hintaa omistajien päätöksellä, mikä entisestään vähentää odotettuja tuottoja ja siten mahdollisuutta maksaa osinkoja omistajille.

Lakiesityksessä väliaikaisen voittoveron arvioidaan energiamarkkinoiden hintakehityksestä riippuen tuottavan verotuloina 0,5–1,3 miljardia euroa valtion kassaan. Energiakaupunkien jäsenyhtiöt maksoivat osinkoina ja muuna tuloutuksena kuntaomistajilleen yhteensä yli 105 miljoonaa euroa vuonna 2021.

Kaupunkienergiayhtiöiden kuntaomistajilleen maksamat osingot ja muut tuloutukset vastaavat yhtiöstä ja omistajakunnasta riippuen keskimäärin 0,5–1,5 prosenttiyksikköä kuntaveroasteeseen suhteutettuna ennen sote-uudistusta. Vuoden alussa voimaan astuneen sote-uudistuksen jälkeen kaupunkienergiayhtiöiden omistajilleen maksamien osinkojen suhteellinen osuus kaupunkien tuloista kasvaa huomattavasti.

Kuntaomisteisten kaupunkienergiayhtiöiden näkökulmasta tilanne näyttää nurinkuriselta. Kuntaomisteisten kaupunkienergiayhtiöiden mahdolliset voitot palvelevat aina kuntalaisia – joko omistajille maksettujen osinkojen tai energiajärjestelmään tehtävien investointien kautta.

Energiakaupungit ihmettelee, miten ylimääräinen voittovero on parannus vallitsevaan nykytilaan. Kuntaomisteisissa yhtiöissä mahdollisesti kertyvät niin kutsutut ylimääräiset voitot olisi perustellumpaa käyttää energiakriisin ylittämiseksi ja vihreän energiasiirtymän edistämiseksi tarvittaviin investointeihin.

YHTEENVETO

Energiakaupungit pitää lausuntokierroksella olevaa ja EU-asetukseen nojaavaa lakiesitystä esimerkkinä kriisiaikana luodusta lainsäädännöstä, joka ei lopulta pyri tai pysty ratkaisemaan kriisiä vaan lievittää lähinnä julkista ja poliittista painetta toimia.

Lakiesityksen laatijat tunnistavat, että lailla ei ole vaikutusta sähkön hintaan vaan se pyrkii keräämään tuottoja valtion kassaan. Kuntaomisteisten yhtiöiden kohdalla kyse on tulonsiirrosta kunnilta valtiolle, jolle ei ole mielestämme perusteita.

LISÄTIETOJA

Aku Aarva
toiminnanjohtaja
Energiakaupungit ry
+358 41 432 6510
aku.aarva@energiakaupungit.fi

Energiakaupungit ry
Eteläranta 10
FI-00130 Helsinki, Finland
energiakaupungit.fi | LinkedIn

Energiakaupungit ry on 13 kaupunkienergiayhtiön sanansaattaja valtakunnallisesti ja EU-tasolla. Edistämme avointa ja läpinäkyvää kilpailua, joka tarjoaa kuluttajille kustannustehokkaimmat ja ympäristöystävällisimmät energiaratkaisut. Toimimme energiamurroksen ytimessä.